

MANUEL VALDÉS: UNA CONTINUADA RECERCA DE L'OFICI

«València, plaça de tercera»

Manuel Valdés és un dels pintors valencians més coneguts i cotitzats, amb quasi trenta anys d'ofici, dins l'equip Crònica o en solitari. Ara ens parla de pintura, de projectes i esperances, de València i de quadres.

E. Sòria

Manolo Valdés sap que és un dels pocs, dels poquíssims, pintors valencians actuals universals quasi com sense saber-ho. Agradosament amable, opina sense presumpció ni concessions. Parla amb seguretat, llarg i dúctil, i puntua les afirmacions amb incisos sucosos. Optimista quant al futur pictòric de la ciutat, ell que ha estat una veu crítica insubornablement encertada, no defuig cap qüestió espinosa. Sap que en la realitat, com en l'art, una matisació sempre és més rica que un exabrupte.

—*Acaba de venir d'Estats Units, ¿com li ha anat allà?*

—Molt bé. Havia anat a Chicago a dur quadres i preparar coses perquè hi

he d'exposar a l'octubre, i entre unes coses i altres m'hi he passat tot el mes de maig. De pas, he aprofitat per veure exposicions i museus. Que, al cap i a la fi, és part del meu treball.

—*¿Obra clàssica o actual?*

—He vist de tot. No coneixia els museus de Chicago i m'he dut sorpreses ben agradables. Hi ha molta obra de pintors espanyols, que estan, a més, molt ben representats. De vegades millor representats que als museus d'ací.

—*Aquest mes de maig ha mort el pare Alfons Roig. Sembla que per a vostè va ser un professor important.*

—Alfons Roig ha tingut una gran influència sobre molta gent. Jo puc parlar-ne en el meu cas, i fou decisiva. A l'escola de Belles Arts ell era un professor que en teoria feia classes de litúrgia —una assignatura que provenia

del pes que havia tingut en el passat l'art religiós. Les seues classes, però, tenien poc a veure amb la litúrgia i molt amb la història de l'art, ja que ell hi era un gran aficionat i sobretot n'estava molt informat. Crec que era un dels professors més cultes i amb més informació sobre pintura contemporània.

A més, s'interessava per la formació d'alguns alumnes. Tenia prou rareses i algunes peculiaritats, i jo vaig ser dels afortunats que van mantenir bones relacions amb ell. Em facilità els primers viatges a l'estranger. Alfons Roig era molt europeista. Francòfil, fonamentalment, i bastant amic també dels alemanys. Va arribar a conèixer la majoria dels pintors contemporanis. Jo vaig viatjar a França una mica per les gestions que ell féu per buscar-me contac-

tes que em van fer accessible informació, i també parlà amb els meus pares perquè em deixassen eixir.

—*¿Hi havia obstacles familiars?*

—És que jo era molt jove. Ell ajudà a convèncer-los. També em va proporcionar molts coneixements. La veritat és que va ser una ocasió única. En una escola de Belles Arts on no hi havia accés a aquests coneixements, ell particularment tenia uns altres canals i estava perfectament al corrent del que es feia a tot arreu.

—*L'ambient no hi devia ser massa propici.*

—No ho era. Hi havia ben poca informació a nivell estatal i encara molt menys a aquesta ciutat, que era culturalment pobra. Els pintors —perquè a València de tant en tant eixien alguns pintors fins i tot avantguardistes, en relació al context, com Sempere o Mompó— emigraven. A París sobretot. S'emigrava no només per exportar el producte millor, sinó també per aprendre. Una emigració cultural que es lligava a l'exili i a moltes coses.

—*Vostè començà fent pintura abstracta.*

—Sí, com és normal quan es comença, vaig fer diverses provatures, pintura abstracta, expressionisme, etc. Aquella etapa coincideix amb el meu període de formació. Els quadres informalistes s'han quedat més en la memòria potser perquè en aquells moments eren menys habituals. Llavors la pintura informalista estava en plena eferescència, i m'hi vaig apuntar.

—*L'equip Crònica comença l'any 65, ¿com va anar allò?*

—Això vingué perquè alguns artistes com Solbes, Toledo o jo mateix ens vam trobar dins una crisi de treball. En el meu cas, justament amb la pintura informal no anava més avant. Ens posàrem a treballar en comú per eixir-ne. A partir d'ací comença l'aventura.

—*Una aventura esplèndida i ben coneguda. Després de morir Solbes, vostè recomençà la marxa en solitari amb una exposició sobre la imatge de Mariana d'Àustria de Velázquez, que conjuntava pintura i escultura. ¿Aquesta era una idea ja desenvolupada per l'Equip?*

—L'equip Crònica va fer algunes escultures, el que passa és que eren treballs que tenien un to menor: múltiples per reproduir, etc. Mai no ens vam proposar un treball escultòric tan en profunditat com aquell. El fet de treballar el tema de la reina Mariana —bé, és una de les meues obsessions, dins la manipulació del llenguatge plàstic, agafar una imatge del disset i

treballar-la, produir a partir d'ella nous llenguatges— em dugué a fer-la també corpòria, per donar una major varietat al treball. Fer-lo més complet.

—*Poc abans de la mort de Solbes, tant vostè com ell van escriure una sèrie d'articles on revaloraven l'aspecte artesà de l'art clàssic, l'ofici. ¿Va ser un canvi de punt de vista o simplement fou que calgué recordar aquestes coses a aquesta ciutat?*

—Nosaltres sempre ho havíem valorat. És bastant evident. Però de vegades s'ha dit que treballàvem aquests temes amb molt de distanciament, sense estima, i no és cert. Treballàvem sobre uns quadres perquè eren les obres que estimàvem. Precisament, a la darrera exposició meua, a París, el tema era el Museu del Prado, tot fent-ne una lectura polèmica. Perquè en aquests mo-

«La pintura no es pot veure com la literatura».

ments, ací, tota la influència ens arriba dels Estats Units i, en certa manera, d'Alemanya.

Davant aquesta influència dels imperis culturals, dels països que tenen més poder i que imposen els seus gustos, jo tractava de recordar que del disset fins avui hem tingut un seguit de pintors magnífics i que, amb tan bon gènere, no calia anar a beure a fonts que ens eren més alienes, només per haver d'obeir lleis imperials.

—*Vostè ha dit que la pintura és un comentari sobre la mateixa pintura.*

Això sembla coincidir amb les opinions d'una bona part de la moderna crítica literària: «Tot poema és la resposta a un altre poema», la creació com a recreació.

—Sí, jo volia assenyalar això. Evidentment, passa amb la pintura i amb unes altres disciplines també. Crec que el millor comentari que es pot fer d'un quadre és un altre quadre, perquè els comentaris que es fan des de l'especificitat són sempre més precisos i més rics.

—*Llavors, la contemplació directa de la pintura anterior serà, a una enorme distància, la major font de coneixements i fins i tot d'inspiració del pintor.*

—Una cosa és clara. La pintura no es pot veure literàriament. Les idees es poden capir a través dels llibres, però moltes coses decisives no es poden veure si no és en els mateixos quadres. Ni tan sols en els llibres il·lustrats. Els llibres no ens donen ni l'escala ni el color.

—*Llavors, un pintor ha de ser per força un viatger constant.*

—Home, cal viatjar i veure quadres, sí. I, a més, cal veure'ls moltes vegades i rellegir-los molt. A mesura que un té una formació més sòlida i més precisa, la lectura és distinta, cal tornar-hi constantment.

—*¿I, a més de veure quadres per tot el món, segueix practicant la pesca? Perquè vostè ha estat un enorme aficionat.*

—Sí, clar. Jo sóc un fanàtic dels meus costums. La veritat és que, darrerament, pescar, no pesque gens, però segueix intentant-ho.

—*¿És cert que de vegades ha fet una exposició en un lloc per poder pescar per allí?*

—Del tot. Mira, l'última exposició prevista que tinc, a Caracas, el maig vinent, la veritat és que vull anar en part per poder-hi pescar. Exposar i pescar no tenen per què ser objectius excloents.

—*Vostè sovint s'ha mostrat preocupat per la degradació de l'ofici pictò-*

NOVETATS EN LLIBRES

NAVEGANT OBSCUR

Salvador Jáfer
Gregal Poesia, 7

GREGAL LLIBRES

DICCIONARI JURÍDIC
CATALÀ

Un volum de 14×21, 480 pàgines.

De venda a llibreries.
«Els diccionaris de l'Enciclopèdia».

ENCICLOPÈDIA CATALANA

L'ANY DE LA INVASIÓ

Emili Piera
13/19 núm. 2

La lluita d'un poble imaginari per la seua llibertat.

EDICIONS DEL BULLENT

EL POETA I EL BANQUER

Pere Mata
Traducció de Fina Masdeu
Biblioteca Popular Curial, 1

Una història d'amor i revolució, ambientada en la Barcelona de mitjan segle passat.

CURIAL EDICIONS
CATALANES, S.A.

ELEMENTS PER A UNA SINTAXI
LIMINAR DEL CATALÀ

M. Pérez Saldanya
M. Prunyonosa
La Unitat, 110

La gramàtica liminar aplicada en profunditat al català.

EDITORIAL TRES I QUATRE

L'ESPILL. NÚM. 23/24

Revista cultural dirigida per Joan Fuster. Amb col·laboracions de M. Fernanda Mancebo, Rosalia Torrent, Isabel Bes, Amadeu Viana, Josep Palacios, Leonard Cohen...

EDITORIAL TRES I QUATRE

EL COL·LECCIONISTA DE
SOMNIS

Maria Mercè Roca
Col·lecció Tros de Paper, 21

Una paràbola sobre la condició humana: segona edició de l'últim llibre de la jove escriptora de Girona, revelació literària de l'any, premi Josep Pla.

EDITORIAL EMPÚRIES

ENERGIA I SOCIETAT

Salvador Balcells

Guanyador del Premi Xavier Romeu de l'any 1985

FEDERACIÓ D'ENTITATS
CULTURALS DEL PAÍS
VALENCIÀ

LA BANDERA

Mario Lodi. El Petit Esparver, 23
Il·lustracions de Teresa Duran

La Bandera és una història, inventada pels nens d'una escola italiana, que va néixer de l'observació directa d'una fulla de cirerer. Mentre les altres ja havien caigut, aquesta seguia voleiant al cim de la branca més alta.

EDICIONS DE LA MAGRANA

EL DOCTOR GIVAGO. I i II

Boris Pasternak

El Cangur, número 100, al mateix moment que *El doctor Givago* és editat per primera vegada a l'URSS.

EDICIONS 62

ric, per la pèrdua de recursos expressius, la facilitat dels nous materials.

—Bé, això és simplificar una mica la qüestió. En efecte, hi ha la tendència a treballar més de pressa, i els materials nous hi ajuden. Però no és que, amb acrílics, per exemple, no es puga fer una obra ben complexa. És que el temps ara té una importància distinta a la d'altres moments. Tinc el sentiment que tendim a economitjar massa els mitjans, i això no és bo. És lògic per la gran demanda que hi ha, que fa que els autors d'una obra que podria ser escassa —i no parlem de treballar menys sinó de produir menys obres, però de més envergadura i de seleccionar més— acabem llançant al mercat coses que, si no, segurament llançaríem a l'estufa.

—¿Vostè es considera un pintor ràpid?

—No. Ni sóc un pintor ràpid ni un pintor amb massa facilitats. Sóc un pintor de colzes, d'hores, em costa horrors pintar. No puc baixar la guàrdia perquè la qualitat del treball se'n ressentiria de seguida.

—En canvi, sembla dels que duen el quadre ben meditat abans d'agafar els pinzells.

—El duc bastant meditat. El que passa és que aquesta disciplina, encara que ja tingues el costum de pensar en imatges, és tan específica que fins que no t'hi poses... no pots tenir al cap quin ha de ser el to exacte de verd o com has de fondre aquest to amb l'altre. Això és una cosa que has de descobrir mentre ho materialitzes.

—El quadre mana, doncs, d'alguna manera.

—Sí. La seua especificitat t'hi obliga.

—Vostè ha definit València com una ciutat suïcida, autodestructiva, estèril, ignorant i violenta. No està malament.

—Sí que ho vaig dir. Supose que la qualificació obeïa a causes emocionals meues i també a mancances certes. Jo trobe que València ha estat i és una ciutat ignorant. Ara la situació està canviant una mica perquè en matèria d'arts plàstiques hem tingut la sort que part de l'administració ha passat de ser ignorant a ser sàvia. Això, dissortadament, no ha passat en tots els camps, però almenys en el nostre sí. Quan parlem de la saviesa de part de l'administració, em referesc, és clar, a Tomàs Llorens. Però, òbviament, perquè Llorens entrà dins l'administració calia, prèviament, tenir la voluntat política de trobar la persona adequada. Llorens fa anys que hi era i sabia el mateix que sap ara, molt. Amb ell s'han posat en

LLIBRERIA
TRES I QUATRE

Pérez Bayer, 11. Tel. 352 91 10. 46002-València

marxa un seguit de mesures que pense que donaran resultats i que em fan preveure que la situació millorarà molt.

—*¿Tan efectiva es la seua gestió?*

—Els pintors només poden aprendre veient pintura, i això costa. Cal viatjar i els esdeveniments culturals es produeixen d'una manera tan puntual que no sempre s'hi arriba. València és una ciutat allunyada dels cercles d'exposicions. És una plaça de tercera, no hi ha col·leccionisme. Ací ningú no vol venir a exposar. I no és perquè siga una ciutat menuda, és per manca de tradició. Ací no hi havia cap museu d'art contemporani, i encara no s'ha obert, però ja es treballa en aquesta direcció. A partir d'ací València comença a entrar en els circuits. Estem començant a veure bones exposicions perquè fora s'han adonat que tindrem aquest museu. S'han fet ja compres, com les de Juli González...

—*Que van generar una certa polèmica...*

—Mira, quan es va fer l'exposició de González a la Llotja, em va satisfer molt veure tres peces que jo havia hagut d'anar abans a tres ciutats distintes per poder observar-les. Clar, se t'eixampla el cor. No és que això siga tot. Caldria transformar de dalt a baix l'escola de Belles Arts, que sembla estar en un moment molt baix, però supose que aquest és un problema molt més complicat, que compet també a la Universitat.

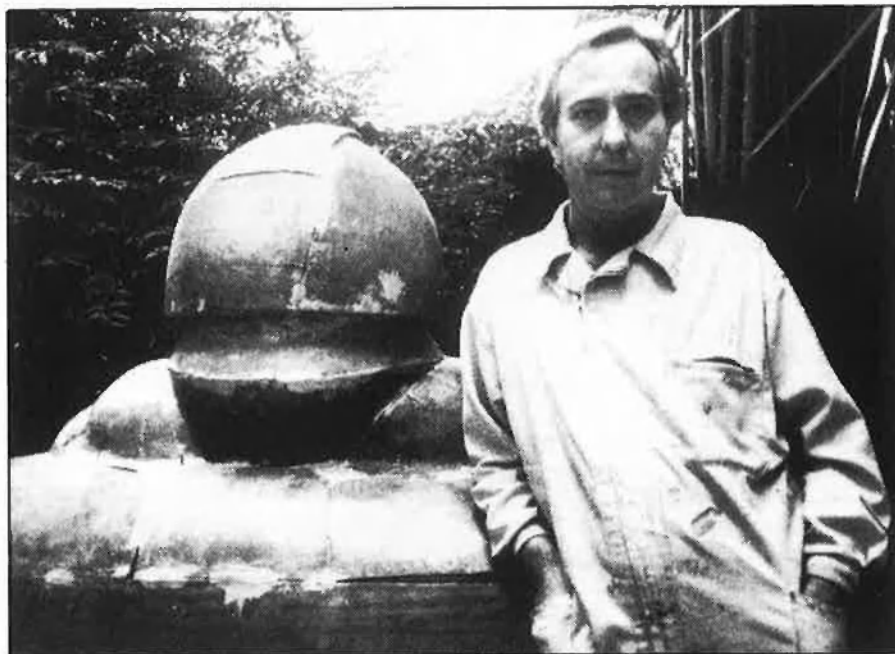
La meua esperança ve de l'intent que veig de potenciar els museus, tant el nou d'art contemporani com el de Sant Pius V, que és un bon museu però que està, d'alguna manera, abandonat. N'hi ha uns altres i espere que l'administració també els prestarà atenció. Hi ha el del Patriarca, que és un museu excel·lent i no és gens conegut. Els valencians hauríem d'acostumar-nos a acudir a aquestes fonts d'informació, perquè són les úniques que tenim.

—*El Museu d'Art Contemporani també ha generat una bona polèmica de campanar: museu valencià d'art contemporani i no museu d'art contemporani valencià.*

—Se n'ha parlat, i jo, això, no ho entenc. Ser valencià no és cap bé en si mateix, depèn del que siga capaç de produir l'artista valencià. Jo crec que l'art valencià es potencia amb una bona informació. Com a aficionat, t'he de dir que mai, mai, no he anat a veure un museu exclusivament dedicat a pintors berlinesos o novaiquesos. És que no n'hi ha en cap banda del món. I, dissortadament, nosaltres no tenim un planter per poder inventar-nos

aquesta modalitat museística. Si només ens casem entre nosaltres, acabarem com a Las Hurdes, mig mongòlics. Cal ser més seriosos i fer les coses bé. Hi haurà pocs diners per dur coses, però l'ideal és aquest. Un museu que servirà perquè els pintors locals puguen accedir al que s'ha fet d'interès pel món. Tant d'ací com de fora.

—*Vostè fa uns anys era molt crític amb l'actitud de les autoritats.*

«Hi ha una tendència a repartir els diners per acontentar la gent».

—Perquè generalment la política cultural que es fa és ben estreta, i només pretén d'acontentar l'electorat del sector. Hi ha una tendència a repartir els diners per acontentar la gent. Aquesta actitud, molt estesa, donarà resultats polítics, segurament, però no en dona de culturals. No es tracta de subvencionar el fracàs, ni el localisme.

Jo crec que el que l'administració ha de fer és proporcionar els mitjans per crear uns coneixements i unes condicions de treball productius, i això no és fàcil. Jo hi he tingut algunes experiències ben negatives. He estat de jurat a premis quantiosos i les obres presentades n'eren ben per davall. Hi havia molta pressió contra declarar-los deserts. Usen els diners per impedir que el sector se'ls rebel·le.

Els artistes hauríem d'exigir a l'administració, i aquesta potser ho agrairia, que ens tornara els diners dels impostos en ensenyament, que és l'única manera de fer bé les coses. Primer, perquè els artistes no podem viure sempre de les compres de l'administració, ha d'aparèixer un col·leccionisme, facilitar l'exportació, etc. A València, en concret, almenys dos projectes recents

com l'IVAM i el Museu d'Art Contemporani hi influiran positivament, la gent veurà bon gènere i intentarà comprar en la bona direcció, serà més fàcil dur artistes de qualitat. Si no esdevindrà una plaça de primera, sí que pujarà alguns graus de categoria.

—*¿I vostè, en quin projecte està treballant ara?*

—He reprès un tema de l'equip Crònica que la mort de Solbes deixà per

acabar. D'una banda, recrear els autorretrats de Rembrandt un poc per reivindicar el dret que té l'artista a l'àmbit privat i, de l'altra, un treball sobre *El rai de la «Medusa»* de Géricault, perquè es una obra que tracta en un determinat moment un esdeveniment social, per posar la mirada en la relació que té l'artista amb la seua època. Es tracta de relacionar, de reflexionar sobre les dues esferes, privada i pública, i l'art.

—*Una sèrie sobre un retrat de Velázquez, una altra sobre els autorretrats de Rembrandt. ¿Més enllà de l'evident —l'època i tot això— ha trobat entre aquests pintors una semblança més profunda?*

—No. També he treballat molts altres temes. No particularment. Són les meues aficions. Generalment coincideix en els temes que trie i els pintors que preferesc, i que millor conec. Generalment, una cosa que he après amb el temps és que els grans tòpics, Rembrandt, Goya, Velázquez i els quadres més tòpics, acaben resultant els millors. Sembla que aquest consens generalitzat al capdavant té alguna raó de ser. □